

การดำรงอยู่ของนาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21

THE EXISTENCE OF THAI DRAMATIC ARTS IN 21st CENTURY

ญาดา จุลเสวก¹
Yada Chula-Saevok

บทกวีย่อ

การดำรงอยู่ของนาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 คือความตระหนักรู้ของมนุษย์ในสังคมยุคปัจจุบันที่มีต่อคุณค่าและทิศทางของนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆอยู่ตลอดเวลา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี อันส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างทั่วถึง รวมไปถึงความเปลี่ยนแปลงด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านนาฏศิลป์ไทยที่มีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความเชื่อ ทศนคติของคนไทยในสังคมปัจจุบัน ส่งผลให้นาฏศิลป์ไทยมีบทบาทที่เปลี่ยนไปจากในสมัยอดีต จึงทำให้มุมมองเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของนาฏศิลป์ไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมด้วย เพราะมีทั้งมุมมองที่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงพัฒนาหรือผสมผสานสิ่งใหม่ๆ มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทและความต้องการของสังคม เพื่อให้มีความน่าสนใจและเหมาะสมกับผู้ชมในปัจจุบัน และอีกหนึ่งมุมมองที่เห็นควรแก่การอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบดั้งเดิมเอาไว้ไม่ควรปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมสิ่งที่ไม่ใช่ของดั้งเดิม เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาและเห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ไทยตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมุมมองการดำรงอยู่ของนาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ของแต่ละบุคคล อาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยในหลายด้าน เช่น อายุ เพศ การศึกษา และอาชีพ เป็นต้น ทั้งนี้มุมมองต่างๆที่เกิดขึ้นควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของการดำรงอยู่ของนาฏศิลป์ไทยในแต่ละบริบทนั้นๆ เพื่อให้นาฏศิลป์ไทยดำรงอยู่ได้ทุกยุคทุกสมัยในฐานะศิลปวัฒนธรรมของชาติที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยสืบไป

คำสำคัญ: การดำรงอยู่; นาฏศิลป์ไทย; ศตวรรษที่ 21

Abstract

The existence of Thai dramatic arts in 21st century is people's awareness nowadays which affects the value and model of Thai dramatic arts. Since the world has been changing all the time in term of economy, society, politics, technology, and the culture change especially in Thai dramatic arts which are related to the thoughts, beliefs and attitudes of Thai people, all of these affect the view of the existence of Thai dramatic arts. Some agrees with the change and development which are adapted with the context and needs so that Thai dramatic arts will be interesting

¹ครูโรงเรียนกุนนที่รุทรามวิทยาคม

and appropriate for the audience. On the other side, some says that Thai dramatic arts should be conserved as their origin so the new generation can study and appreciate them from the beginning to the present. Due to various and different thoughts, beliefs and attitudes, these are concepts for the existence of Thai dramatic arts in 21st century. The people's views might be different depending on various factors such as age, sex, education and careers. However, each view should be adapted properly with contexts and get the most out of the existence of Thai dramatic arts to preserve Thai arts and culture which refer to Thai identity.

Keyword: The existence; Thai dramatic arts; 21st century

1. บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นคำที่ใช้พูดกันอย่างแพร่หลายในทุกวงการบนโลกยุคปัจจุบัน เนื่องจากเป็นคำที่บ่งบอกถึงช่วงเวลาหรือยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านสภาพสังคมความเป็นอยู่ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตโดยเฉพาะความเป็นอยู่ของผู้คนที่มีลักษณะเป็นแบบสังคมเมืองมากขึ้น มีการพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองในด้านต่างๆ ทั้งที่อยู่อาศัย เครื่องอำนวยความสะดวกที่ใช้ในการดำรงชีวิต รวมถึงอาชีพการงานที่มีหลากหลายอาชีพมากขึ้น และมีการพัฒนาศักยภาพขององค์กรแต่ละที่อย่างเข้มข้น เห็นได้ว่าสภาพสังคมในปัจจุบันเกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วและส่งผลให้คนในสังคมจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สามารถแข่งขันกับบุคคลอื่นๆ เพื่อนำมาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ เช่น การมีหน้าที่การงานที่มั่นคงและได้ผลตอบแทนมาก จะทำให้สะดวกสบาย และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งโยงไปถึงเรื่องเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 ที่ส่วนใหญ่เป็นเศรษฐกิจระบบแบบทุนนิยม มีการแข่งขันที่สูงขึ้นเรื่อยๆ และมีการพัฒนาขยายระบบเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง อาจพูดได้ว่าโลกกำลังเปลี่ยนผ่านจากยุคอุตสาหกรรม สู่โลกแห่งการติดต่อสื่อสารอย่างตลอดเวลา เป็นการให้เครื่องจักรทำงานทดแทนสมองของมนุษย์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น มีอัตราการว่างงานเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาโดยตรงของมนุษย์ในสังคมยุคปัจจุบัน จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ผู้ว่างงานในเดือนสิงหาคม 2558 มีผู้ว่างงานจำนวน 3.77 แสนคน หรือคิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ 1.0 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนจำนวนผู้ว่างงานเพิ่มขึ้น 9 หมื่นคน คิดเป็นร้อยละ 31.34 อัตราการว่างงานร้อยละ 0.97 เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.23 หรือจากร้อยละ 0.74 เป็นร้อยละ 0.97(กองวิจัยตลาดแรงงาน. 2558: <http://lmi.doe.go.th>) จึงจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้มีความคิด มีการแก้ปัญหา และการทำงานที่เหนือกว่าเครื่องจักร สามารถควบคุมเครื่องจักรที่ทันสมัยได้ มนุษย์จึงได้มองย้อนกลับไปสู่การพัฒนากระบวนการทางการศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักและสำคัญที่สุดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่บนโลก การศึกษาในปัจจุบันจึงเป็นโลกแห่งการเรียนรู้ที่ไร้พรมแดน การสร้างโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลา และสถานที่ การศึกษาจึงไม่ได้อยู่แค่ภายในห้องเรียน แต่มีการเชื่อมองค์ความรู้ต่างๆ ที่อยู่รอบโลกเข้าด้วยกัน โดยอาศัยการสื่อสารจากเทคโนโลยีที่ทันสมัย เทคโนโลยีนั้นเป็นตัวแปรที่สำคัญมากในโลกปัจจุบัน เพราะมีการแทรกซึมอยู่ในชีวิตของมนุษย์ยุคใหม่ในทุกด้านๆ ทั้งการดำเนินชีวิต อาชีพการงาน เศรษฐกิจ การศึกษา และยังส่งผลต่อความคิด ความเชื่อของคนในศตวรรษที่ 21 อีกด้วย

ในโลกสังคมแห่งเทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆบนโลกอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้มีผลกระทบต่อกรอบความคิด ความเชื่อ ทักษะคิด รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมที่กำลังถูกลดทอนรวมให้เป็นศาสตร์แห่งการเรียนรู้อันหนึ่งอันเดียวกันกับวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสิ่งต่างๆที่อยู่รอบๆตัวเพื่อให้เกิดความตื่นตัว ทันสมัย และตามทันความต้องการของคนในสังคมปัจจุบัน และการที่มนุษย์สร้างความสุขจากเทคโนโลยี ก็อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมในด้านต่างๆ เช่น รูปแบบของวัฒนธรรม ความต้องการทางสุนทรียะของผู้ชมงานศิลปะ หรือแม้แต่ทัศนคติของคนในปัจจุบันที่มีต่องานศิลปะ โดยเฉพาะมุมมองงานศิลปะทางด้านนาฏศิลป์ไทยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการพัฒนาหรือปรับปรุงรูปแบบและวิธีการแสดงเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค มีการนำศิลปะการแสดงของตะวันตกเข้ามาผสมผสานให้เกิดความแปลกใหม่ มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาดึงดูดความสนใจ และสร้างความเสมือนจริงในการแสดง มีการประยุกต์ทำนองเพลงโดยการนำเครื่องดนตรีสากลมาร่วมบรรเลง แต่ก็ยังมีบางช่วงเวลาที่ทำให้กระแสของนาฏศิลป์ไทยอันเปรียบเสมือนเอกลักษณ์ประจำชาติดูเหมือนจะเบาบางลงจนแทบจะเลือนหายจากความรู้สึกของคนในสังคมยุคปัจจุบัน

เมื่อกล่าวถึงคำว่า นาฏศิลป์ไทย อาจหมายถึงภาพคนแต่งกายแบบละคร สวมชฎา มงกุฎ ทำท่ารำรำตามทำนองเพลง ซึ่งคนในสังคมยุคปัจจุบันอาจมองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่โบราณ คร่ำครึ ไม่เข้ากับสังคมยุคสมัยปัจจุบัน ที่ทุกสิ่งทุกอย่างต้องรวดเร็ว ฉับไว และดูเป็นสากล แต่คงไม่มีใครทราบว่าสิ่งที่ท่านมองเห็นว่าล้าหลังนั้น เป็นเรื่องยืนยันถึงอดีต ความเป็นมาและวัฒนธรรมที่สั่งสมกันมาอันมีคุณค่ายิ่งของชาติไทย นาฏศิลป์ไทยเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงศิลปวัฒนธรรมประจำชาติได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นศูนย์รวมของศิลปะหลากหลายแขนง แสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นตัวตนของคนในชาติ และหากสิ่งที่บ่งบอกความเจริญทางวัฒนธรรมของชาติกำลังจะเลือนหายไป ซึ่งอาจมาจากหลายปัจจัยในด้านต่างๆ เช่น สภาพสังคม วิถีชีวิต อาชีพ หรือปัจจัยด้านการเงิน เป็นต้น

2. มุมมองต่อนาฏศิลป์ไทยจากอดีตสู่อนาคต

นาฏศิลป์ไทยเปรียบเสมือนเอกลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นชาติ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า และควรแก่การอนุรักษ์ ซึ่งนาฏศิลป์ไทยมีอยู่ด้วยกันหลากหลายประเภท ทั้งระบำ รำ ฟ้อน โขน ละคร การแสดงพื้นเมืองภาคต่างๆที่ไม่ใช่แค่การนำเสนอถึงศิลปวัฒนธรรมของไทย แต่ยังเป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมด้านภาษา ด้านการดำรงชีวิต อาชีพ และแสดงถึงสุนทรียะของคนในแต่ละภูมิภาค โดยนำเสนอผ่านทาง การแสดงนาฏศิลป์ไทย และนอกจากความประณีตงดงามอ่อนช้อยที่บ่งบอกความเป็นนาฏศิลป์ไทยแล้ว นาฏศิลป์ไทยยังมีมุมของความสนุกสนาน ฮึกเหิม เช่น การแสดงละครนอก เป็นการเล่าเรื่องผ่านการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่เน้นความสนุกสนาน เฮฮา กระชับฉับไว แต่แฝงด้วยข้อคิดคุณธรรมที่ส่งผ่านมาถึงผู้ชมได้อย่างแยบยล หรือการแสดงพื้นเมือง ชุด แห่ไข่มดแดง ที่นอกจากความสนุกสนานตามแบบอย่างการแสดงของภาคอีสานแล้ว ยังบ่งบอกถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การเสาะแสวงหาอาหารตามธรรมชาติของคนในภาคอีสาน เป็นต้น แต่คนในปัจจุบันที่ไม่ได้ศึกษาหรือไม่เคยสัมผัสการแสดงนาฏศิลป์ไทย อาจคิดว่าการแสดงนาฏศิลป์

ไทยเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ เข้าใจยาก ไม่ทันสมัย จึงไม่คิดที่จะศึกษาความเป็นนาฏศิลป์ไทยจนทำให้ละเลยคุณค่าของนาฏศิลป์ไทยไป วัชรินทร์ เจริญผล หัวหน้านักแสดงชายและฝ่ายอุปการณการแสดงโรงละครไทยอลังการ ได้กล่าวเกี่ยวกับมุมมองด้านนาฏศิลป์ไทยไว้ว่า “นาฏศิลป์ไทยเป็นสิ่งที่ดีงาม ไม่อยากให้รู้สึกว่าย่ำแย่ น่าเบื่อ เพราะว่าสิ่งนี้แสดงถึงความเป็นชาติไทย ทุกคนควรจะห่วงแหน สำหรับผู้ที่แนะนำเสนองานด้านนาฏศิลป์ไทย ควรนำเสนอให้เหมาะสมตามชนบประเพณี นั่นเป็นสิ่งที่คนดูควรจะได้รับ” ซึ่งในปัจจุบันนี้ทั้งหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการตื่นตัวเกี่ยวกับการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยมากขึ้น ธีร ธีรวิโรภาส ผู้อำนวยการโรงละครไทยอลังการ ได้พูดถึงการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ และปัญหาที่พบในปัจจุบันไว้ว่า “ในปัจจุบันมีการตื่นตัวของนาฏศิลป์ไทยมากขึ้น มีหน่วยงานของรัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุน มีสถาบันเปิดสอนเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยมากขึ้นแต่มาตรฐานความรู้ของเด็กที่เรียนจบน้อยลง เด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยคลาดเคลื่อนไปจากรูปแบบดั้งเดิม นักศึกษาที่มาฝึกงานด้านนาฏศิลป์มีมาตรฐานต่ำ ไม่สามารถรำ หรือ ระบายการแสดงหลักของนาฏศิลป์ไทยได้ นอกจากนี้ที่ทางในวงการรำผิดเพี้ยนไป ทำรำบางท่าชนิดไม่รู้จัก ปัญหาอาจเกิดจากสถาบันที่เรียนอยู่ หรือ ครูอาจารย์ที่สอนกันมา” จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีหน้าตาถ่ายถอดศิลปะด้านนาฏศิลป์ไทยอาจมีศักยภาพและมีทัศนคติต่อนาฏศิลป์ไทยที่แตกต่างกัน จึงส่งผลออกมาในรูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงาน และในส่วนจากรูปแบบการแสดงในปัจจุบันอาจมีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตบ้าง เช่น มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการแสดง มีการใช้ดนตรีประยุกต์ระหว่างดนตรีไทยและสากล มีการนำเอาศิลปะการแสดงของตะวันตกเข้ามาแสดงร่วมกับนาฏศิลป์ไทย ทำให้เกิดรูปแบบการแสดงที่มีความทันสมัยแปลกใหม่ และตอบใจหทัยความต้องการของผู้ชมการแสดงในสังคมปัจจุบัน อาจมีการนำเอาสถานการณ์ต่างๆที่กำลังเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์หรืออยู่ในกระแสสังคมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดง ให้ผู้ชมรู้สึกว่ นาฏศิลป์ไม่ล้าหลังสามารถอยู่ในสถานการณ์ปัจจุบันและสร้างความบันเทิงได้ ซึ่งในอนาคตนาฏศิลป์ไทยก็อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงให้ทันต่อยุคสมัยและความต้องการของผู้บริโภค แต่ก็ควรรักษาประเพณีจารีต ระเบียบท่ารำ เครื่องแต่งกาย และสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์ไทยเอาไว้ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาศิลปวัฒนธรรมของชาติผ่านการแสดงนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทย เป็นสิ่งหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาอยู่เสมอ ตามสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม ค่านิยม ทัศนคติ และสำคัญที่สุดคือเปลี่ยนแปลงตามผู้ชมในแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งมีความต้องการทางสุนทรียะที่แตกต่างกัน สิ่งที่เคยเป็นความต้องการของคนในสมัยอดีต อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต แต่สิ่งที่เป็นแกนหลักของนาฏศิลป์อย่างระเบียบท่ารำ เครื่องแต่งกาย ก็ยังคงเป็นสิ่งที่คุณชมการแสดงให้ความสนใจไม่ว่าจะยุคใดสมัยใด และเป็นมุมมองหนึ่งที่แสดงความเป็นนาฏศิลป์ไทยให้เห็นได้อย่างชัดเจน

3. เหตุผลและปัจจัยในการเลือกชมการแสดง

ผู้ที่ชมการแสดงนาฏศิลป์ไทย ส่วนใหญ่มีเหตุเดียวกันคือมาจากความชื่นชอบและมีความประทับใจในการแสดงนาฏศิลป์ไทยจึงมาชมการแสดง ในสมัยก่อนสามารถชมการแสดงได้จากมหรสพตามงานต่างๆ และสื่อโทรทัศน์ แต่ในปัจจุบันการรับชมงานนาฏศิลป์ไทยส่วนมากหาชมได้จากโรงละครเท่านั้น และบางที่ก็มีค่า

ใช้จ่ายสูงในการรับชม อาจเป็นเพราะสถานที่จัดการแสดงมีค่าเช่าราคาแพง การอำนวยความสะดวกสบายของแต่ละที่ งบประมาณในการจัดการแสดง หรือการคัดเลือกผู้แสดงที่มีชื่อเสียงมาแสดง เป็นต้น จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นาฏศิลป์ไทยดูเหมือนอยู่สูงเกินกว่าที่คนทั่วไปจะเข้าถึง ซึ่งผู้ชมบางคนอาจจะไม่เข้าใจในการแสดง แต่เลือกมาชมเพราะความชอบในส่วนอื่นๆ เช่น เครื่องแต่งกาย ความสวยงามของฉาก แสง สี เสียง หรืออาจชื่นชอบผลงานของศิลปินที่มาแสดง สำหรับค่าใช้จ่ายในการชมการแสดงบางคนมองว่ามีราคาที่สูงค่อนข้างสูง แต่หากจะให้ลดราคาบัตรเข้าชมก็ไม่เห็นด้วยเพราะการแสดงแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง ผู้แสดงก็ต้องฝึกฝนตนเองอย่างหนักและต้องรายได้เพื่อเลี้ยงชีพ ส่วนบางคนนั้นในสมัยเป็นนักศึกษามีโอกาสได้ชมการแสดงบ่อยครั้ง เนื่องจากมีสิทธิพิเศษและส่วนลดค่าเข้าชมจากการใช้สิทธิเป็นนักเรียนนักศึกษา แต่เมื่อเข้าสู่วัยทำงานทำให้มีโอกาสในการมาชมการแสดงน้อยลงเพราะไม่ค่อยมีเวลา อีกทั้งค่าบัตรเข้าชมการแสดงมีราคาที่สูงขึ้นด้วย ดังที่ ชนิกา ตั้งจินตวิวัฒน์ ครูโรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทาศาสตร์ ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า “เงินเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ตอนเรียนได้รับสิทธิจากการใช้บัตรนิสิต จะได้รับราคาที่ย่อมเยาว์กว่าคนที่ทำงานทั่วไป จึงได้มีโอกาสไปดูคอนเสิร์ตในหลายๆครั้ง แต่พอทำงานแล้วไม่มีเวลาไปดู อีกทั้งพอราคาบัตรสูงขึ้น ไม่ได้เป็นส่วนลดจากบัตรนิสิตเลยไม่ได้มีโอกาสไปดูอีกเลย” ซึ่งมีความแตกต่างจากพิมพ์พรรณ รุจิสุข ผู้จัดการอพาร์ทเมนท์ ที่มีความชื่นชอบในการชมการแสดงนาฏศิลป์ไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการแสดงโขน เมื่อมีเวลาว่างจากการทำงานมักจะหาโอกาสไปชมการแสดงอยู่เสมอ และได้กล่าวเกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกชมการแสดงโขนไว้ว่า “การแสดงโขนเป็นการแสดงที่มีคุณค่ามาก เพราะเป็นการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติของชาติ การแสดงโขนเป็นการแสดงที่มีความสวยงามทั้งด้านวรรณกรรม ฉาก เครื่องแต่งกาย ดนตรี เป็นการแสดงที่แฝงแง่คิดและคติต่างๆไว้ในเรื่องอย่างมากมาย โดยเฉพาะเรื่องความดีความชั่ว เรื่องคุณธรรมที่คนยุคใหม่อาจไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก” ส่วนในเรื่องของค่าเข้าชมการแสดงนั้นได้ให้ความเห็นไว้ว่า “การแสดงโขนเป็นการแสดงที่มีค่าใช้จ่ายมาก โดยเฉพาะในเรื่องของชุดและฉาก และนอกเหนือจากเรื่องของค่าใช้จ่ายในส่วนต่างๆแล้ว การฝึกซ้อมของนักแสดงและนักดนตรีก็เป็นเรื่องสำคัญ แต่ละคนก็ต้องฝึกซ้อมกันอย่างหนักกว่าจะเกิดเป็นทักษะและมีฝีมืออย่างที่เห็นกันบนเวที เพราะฉะนั้นแล้วส่วนตัวจึงมีความคิดว่าค่าเข้าชมสามารถปรับราคาให้เพิ่มขึ้นได้ เราไม่ควรลดคุณค่าของการแสดงโขนหรือนาฏศิลป์ลงจากการลดค่าเข้าชม ดูได้จากการแสดงคอนเสิร์ตที่มีค่าเข้าชมราคาสูงแต่ก็ยังมีคนดู จึงคิดว่าอาจจะต้องมีการใช้เทคนิคสมัยใหม่ให้มีความน่าตื่นตื้นเต้นน่าสนใจมากขึ้น แต่ก็อาจจะมีการโปรโมชันบ้างสำหรับผู้มีรายได้น้อยแต่รักในการชมการแสดง” ซึ่งความคิดเห็นข้างต้นนี้อาจจะมีความแตกต่างกัน และประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายจะได้รับก็ย่อมมีความแตกต่างกันด้วยทั้งในฐานะของผู้ชมและในฐานะของผู้จัดการแสดง นอกจากนี้ยังมีการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่อยู่ตามสถานที่ท่องเที่ยว ส่วนมากผู้ชมการแสดงก็จะเป็นชาวต่างชาติที่สนใจและได้ยื่นชื่อเสียงเกี่ยวกับความงดงามของศิลปวัฒนธรรมไทย หรือเป็นชาวต่างชาติที่เดินทางมาพร้อมกับคณะทัวร์ ยอดผู้ชมแบบทำเดิน และ รัตนพงศ์ ปลอดกระโทก นักแสดงหลักจากอัลคาซาร์ คาบาเร่ต์โชว์ ได้กล่าวถึงผู้มาชมการแสดงส่วนใหญ่ว่า “ผู้ชมการแสดงส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ และมาเพื่อที่จะดูนักแสดงเพศที่สามโดยเฉพาะ” ซึ่งคล้ายกับคำกล่าวของ ธีร์ ธีรวิโรภาส ผู้อำนวยการโรงละครไทยอลังการ และ วัชรินทร์ เจริญผล หัวหน้านักแสดงชาย และฝ่ายอุปการณการแสดงโรงละครไทยอลังการ ที่กล่าวไว้ว่า “ผู้ชมส่วนมาก

เป็นนักท่องเที่ยวที่ทางบริษัททัวร์วางโปรแกรมไว้ให้ เพราะมีเนื้อหาที่น่าสนใจและมีความชัดเจนในรูปแบบการแสดง “รู้จักไทยใน 1 ชั่วโมง” ซึ่งการแสดงลักษณะนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเท่านั้น อาจมองได้ว่าผู้ที่มาชมการแสดงส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ เป็นผู้ที่มีความว่างจากการทำงาน และมีรายได้มากพอที่จะจ่ายค่าบริการเข้าชมการแสดง

ภาพที่ 1 การแสดงโชว์จากอัลคาซาร์ คาบาเร่ต์โชว์

ที่มา : <http://www.thongteaw.com/Tour>

อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมเลือกชมการแสดงชุดนั้น คือ ความสวยงามตระการตา ไม่ว่าจะเป็นชุด ฉาก เทคนิคที่ใช้ในการสร้างแสง สี เสียง การทำให้เห็นความเป็นจริง เช่น การทำให้คนสามารถลอยอยู่บนอากาศได้ การสร้างฉากที่มีไฟ หรือน้ำ อยู่บนเวที เป็นต้น สิ่งเหล่านี้อาจทำให้ผู้ชมส่วนหนึ่งรู้สึกคุ้มค่างับการต้องเสียค่าใช้จ่ายราคาแพงเพื่อมาชมการแสดง อย่างเช่น การแสดงโขนพระราชทาน ที่มีความวิจิตรตระการตาในเรื่องของฉาก เทคนิคสมัยใหม่ที่ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกว่าการแสดงแต่ละฉากเหมือนจริง เช่น ฉากเวทดา นางฟ้าที่อยู่บนสวรรค์ รวมทั้งผู้แสดงและนักแสดงที่มากด้วยฝีมือ จากกรมศิลปากร และวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทย และการแสดงโขนพระราชทานนี้จัดแสดงขึ้นเพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น จึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมเกิดเห็นถึงคุณค่าและเกิดความสนใจ จนกลายเป็นเหตุผลหนึ่งในการเลือกชมการแสดงนาฏศิลป์ไทย

ภาพที่ 2 การแสดงโขนพระราชทาน

ที่มา : <http://nuttom1.blogspot.com/>

4. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกระทบต่อการแสดงนาฏศิลป์ไทย

สังคมไทยในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความสะดวกสบาย นำมาใช้ในการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เช่น เทคโนโลยีในระบบอุตสาหกรรม เทคโนโลยีการแพทย์ เทคโนโลยีการศึกษา และเทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นต้น การพัฒนาของสังคมในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้เปลี่ยนแปลงแค่องค์ความรู้ แต่ยังส่งผลไปถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อศิลปวัฒนธรรมอีกด้วย

ด้วยสังคมที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้การแสดงนาฏศิลป์ไทยในปัจจุบันมีการปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยและตอบสนองความต้องการทางด้านสุนทรีย์ของผู้ชม มีการนำเทคโนโลยีมาสร้างสรรค์ผลงานเพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ ผู้ที่ชมการแสดงนาฏศิลป์ไทยมีกลุ่มเป้าหมายทั้งใหม่และเก่า ดังนั้นการจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยจึงจำเป็นต้องมีความแปลกใหม่เข้ามาผสมผสาน ทั้งเทคนิคแสง สี เสียง เทคนิคการเปลี่ยนฉาก แต่นาฏศิลป์ไทยก็ยังคงดำรงไว้ซึ่งจารีตและกระบวนการทำรำที่งดงาม

นาฏศิลป์ไทยในอดีตมีบทบาทสำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดชีวิตลง ทั้งงานพระราชพิธีและพิธีกรรมต่างๆ ของชาวบ้าน รวมถึงการสร้างความบันเทิงให้กับผู้คนในสังคม เช่นการแสดงลิเก ละคร โขน เพลงพื้นเมืองต่างๆ เมื่อสังคมยุคปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นาฏศิลป์ไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตัวเองจากที่ตอบสนองเพียงความสนุกสนานรื่นเริงของมนุษย์อย่างในอดีต มาเป็นการสร้างบทบาททางสังคมด้านต่างๆ ดังนี้

4.1 บทบาททางการศึกษา การแสดงออกทางด้านศิลปะนั้นถือเป็นศาสตร์และศิลป์ ในอดีตการเรียนของศาสตร์แขนงนี้มักอยู่ในแวดวงที่จำกัดเฉพาะกลุ่มเท่านั้น แต่ปัจจุบันมีการเปิดกว้างมากขึ้น มีการจัดตั้งสถานศึกษาสำหรับการสอนนาฏศิลป์ขึ้นหลายแห่ง ทั้งของรัฐ ที่สอนทางด้านนาฏศิลป์ มีหน้าที่ทำนุบำรุงรักษาศิลปะโดยตรง สถานศึกษาของเอกชนที่สอนนาฏศิลป์ เพื่อส่งเสริมความสามารถและบุคลิกภาพรวมถึงส่งเสริมลักษณะนิสัย

4.2 บทบาททางธุรกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งบทบาทนี้เห็นได้อย่างชัดเจน ในการแสดงตามงานเทศกาลท่องเที่ยวต่างๆ ที่ภาครัฐหรือเอกชนจัดขึ้น จะต้องมึนาฏศิลป์ไทยเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบมหรสพผสมโขนหรือ การแสดงแสง สี เสียง สื่อ โดยศิลปะการแสดงเหล่านี้ถือเป็นจุดขายที่สำคัญ นอกเหนือจากนี้ยังมีโรงละครของเอกชนเปิดทำการแสดงเพื่อให้ชาวต่างชาติหรือผู้ที่สนใจเข้าชม ดำเนินการในรูปแบบธุรกิจอย่างชัดเจน

4.3 บทบาทในการอนุรักษ์และเผยแพร่เอกลักษณ์ของชาติ ปัจจุบันวัฒนธรรมต่างชาติมีบทบาทอย่างมากในสังคมไทย และเป็นไปได้ว่าอนาคตประเทศไทยอาจถูกกลืนทางวัฒนธรรมได้ เพื่อให้ความเป็นไทยคงอยู่ สิ่งที่จะช่วยได้นั้นคือ เอกลักษณ์ของชาติในด้านต่างๆ โดยใช้วิธีการเผยแพร่ อนุรักษ์ และสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง นอกจากนี้ยังเป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศต่างๆ

เพิ่มขึ้นอีกด้วย จะเห็นได้ว่านาฏศิลป์ไทยได้ปรับตัวให้ดำรงอยู่ได้ในสังคมไทย ช่วยสร้างอาชีพให้กับผู้คนที่สร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างสังคมหนึ่งกับอีกสังคมหนึ่ง ส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติให้ชัดเจน ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนำรายได้เข้าประเทศ และอื่น ๆ อีกมากมายที่สอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม (<http://www.srivikorn.ac.th/>)

ในประเทศไทยผู้ที่มีความสนใจและมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ไทยมีอยู่มากมายหลากหลายกลุ่ม ซึ่งแต่ละคนแต่ละกลุ่มก็ให้มุมมองที่น่าสนใจหลายประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกระทบต่อ การแสดงนาฏศิลป์ไทย เช่น รัชรินทร์ ธนาวัฒน์เดชานนท์ ครูโรงเรียนวัดพญาธิการาม และเจ้าของโรงเรียนสอนนาฏศิลป์ไทยบ้านรำไทยกนกนาฏ 2 ได้กล่าวไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลกระทบต่อทางด้านการแสดงมาก เพราะการแสดงที่เคยเป็นอยู่จะต้องปรับให้เข้ากับสมัยนิยมในตอนนี้ จึงจะทำให้ตอบใจผู้ชมคนดูได้ เพราะนาฏศิลป์อยู่ได้ต้องขึ้นอยู่กับคนดู ซึ่งเป็นส่วนที่ถือว่าสำคัญเช่นกัน” จากคำพูดดังกล่าวอาจตีความได้ว่า ในสังคมปัจจุบันมีการนำเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาสู่ประเทศไทยมากขึ้น เมื่อความนิยมของคนส่วนใหญ่เปลี่ยนไป อาจทำให้มุมมอง ทักษะคติ และสุนทรีย์ะในการรับชมแสดงของคนไทยได้เปลี่ยนตามไปด้วย ซึ่งวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามานั้นมีทั้ง การแต่งหน้า การแต่งกาย ภาษา ดนตรี รวมถึงรูปแบบการแสดงต่างๆ เช่น การแสดงบัลเลต์ ที่มีการนำลักษณะท่าเต้นของบัลเลต์ ดนตรีและการแต่งกายตะวันตกมาผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทย จนเกิดเป็นนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยที่แสดงกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

ภาพที่ 3 การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย เรื่องเงาะป่า
จากกลุ่มนักแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ที่มา : <http://www.cicadamarket.com/activity>

ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่มีมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกระทบต่อ การแสดงนาฏศิลป์ไทย คือ นางรำแก่นบน โดย วรรณีย์ พละหก หัวหน้าคณะศรลูกเพชรพินิจนาฏศิลป์ ได้กล่าวไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลกระทบคือ ในสมัยก่อนคนไทยได้ดูการแสดงจากมหรสพต่างๆหรือทางสื่อโทรทัศน์ แต่ในสมัยนี้การหาชมักต้องไปถึงตามโรงละครต่างๆ นาฏศิลป์

ไทยในสมัยนี้เริ่มถอยห่างไปเปลี่ยนแปลงไปตามสมัย เช่น ในสมัยนี้นิยมเรื่องของการเดินก็มีการประยุกต์นำเดินมาผสมรำมากขึ้น และเป็นสิ่งที่มีผลกระทบต่ออาชีพรำแก้บนเพราะความเชื่อของคนสมัยนี้ไม่มีความศรัทธาไม่เชื่อในเรื่องนี้เท่าสมัยก่อนผู้มาจ้างก็ลดน้อยลง คนดูก็ลดน้อยลง” จากมุมมองดังกล่าว ทำให้เห็นว่าทัศนคติของคนในปัจจุบันที่มีต่อนาฏศิลป์ไทยได้เปลี่ยนแปลงไป อาจเนื่องจากการแสดงนาฏศิลป์ไทยในปัจจุบันไม่ได้มีให้เห็นทั่วไป แต่ต้องเข้าไปชมการแสดงตามโรงละครเท่านั้น จึงทำให้คนบางกลุ่มมองว่าการแสดงในโรงละครมีคุณค่า มีราคาแพงกว่าการแสดงรำแก้บนที่หาดูได้ทั่วไป ซึ่งคนบางส่วนมองว่าการแสดงรำแก้บนเป็นการแสดงที่ใช้สำหรับการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น ไม่ใช่การชมเพื่อสร้างความบันเทิงใจอย่างการแสดงในโรงละคร

ภาพที่ 4 การแสดงรำแก้บน

ที่มา : <http://www.oknation.net/blog/ABUT>

5. คำตอบแทนจากงานด้านนาฏศิลป์ไทย

อาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับการแสดงนาฏศิลป์มีหลากหลายอาชีพ ที่เห็นโดยทั่วไปก็จะมี นางรำแก้บน ครูนาฏศิลป์ นาฏศิลป์ และเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สื่อประเภทต่างๆ เช่น รายการคุณพระช่วย การแสดงในพระราชทาน การแสดงในโรงละครหรืองานพิธีต่างๆ เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ล้วนมีความเกี่ยวข้องและใช้นาฏศิลป์ไทยในการอาชีพด้วยกันทั้งสิ้น อาจแตกต่างกันที่รายได้ซึ่งขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่ใช้หารายได้ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจ การลงทุนในงานแสดง แม้แต่สถานที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรายได้ที่มากหรือน้อย เพราะหากแสดงในโรงละครก็จะมีค่าบัตรเข้าชมการแสดงก็จะทำให้ผู้แสดงและผู้จัดการแสดงมีรายได้ที่พอเลี้ยงชีพตนเองได้ แต่ในบางสถานที่อย่างศาลหลักเมือง ที่มีค่าจ้างค่อนข้างถูก นางรำแก้บนที่ศาลหลักเมืองได้ค่าจ้างเพียงวันละ 100 บาท และค่าแสดงที่มีคนมาจ้างแก้บนรอบละ 12 บาทเท่านั้น วรรณเพ็ญ สีนภพสมาชิกในคณะรำแก้บนศาลหลักเมือง ได้พูดเกี่ยวกับรายได้ไว้ว่า “รายได้เพียงพอที่จะดำรงชีวิตได้แบบพอมีพอกิน ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นเท่านั้น หากเป็นสมัยก่อนรายได้จะดีกว่าปัจจุบัน” ซึ่งก็ใกล้เคียงกับข้อมูลจาก

ธีร์ ธีรวโรภาส ผู้อำนวยการโรงละครไทยอลังการที่บอกไว้ว่า “รายได้หลักของโรงละครไทยอลังการมาจากการขายบัตรชมการแสดงให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักเป็นชาวจีน 90% ชาวไทย 5% อื่นๆ 5% รายได้จากร้านอาหารในโรงละคร และการจัดกิจกรรมกลางแจ้ง(Event) รายได้ที่ได้รับเพียงพอต่อค่าใช้จ่าย แต่รายได้ในแต่ละเดือนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจและสถานการณ์บ้านเมือง” จะเห็นได้ว่าทั้งสองที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของสถานที่ และค่าเข้าชม ถึงแม้จะบอกว่ารายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย แต่คนทั้งสองกลุ่มก็มีความแตกต่างกันในเรื่องฐานะความเป็นอยู่ วิธีการดำเนินชีวิต เพราะฉะนั้นคำว่าพอเพียงกับค่าใช้จ่ายอาจไม่ได้หมายความว่ามีความพอเพียงเท่ากัน

การลงทุนในเรื่องการแต่งกาย ฉาก เทคนิคต่างๆ องค์ประกอบและกระบวนการทำรำที่มีความงดงามของผู้แสดงก็น่าจะเป็นส่วนหนึ่งให้ผู้ชมตัดสินใจมาชมการแสดง ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ เพราะการจ่ายค่าเข้าชมหรือให้รางวัลกับผู้แสดงนั้น ส่วนหนึ่งก็มาจากความพึงใจในการชมการแสดง หากการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่ไปชมนั้นมีความสวยงามทางด้านท่ารำของผู้แสดง มีเครื่องแต่งกายที่สวยงามประณีต มีฉากที่อลังการวิจิตรงดงาม มีวงดนตรีที่ไพเราะ ผู้ชมการแสดงย่อมรู้สึกคุ้มค่าและรับรู้ได้ถึงคุณค่าของงานนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทยอาจเรียกได้ว่าเป็นเครื่องมือในการหาเลี้ยงชีพของใครหลายคน ถึงแม้ว่าจะใช้เครื่องมือเดียวกัน แต่ผลตอบแทนหรือค่าตอบแทนอาจแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอาชีพ สถานที่ในการทำงาน ผู้ชมศักยภาพของผู้แสดง และความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอผลงานด้านนาฏศิลป์ไทย ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลต่อค่าตอบแทนในอาชีพทั้งสิ้น และในปัจจุบันที่มีสถาบันการศึกษาในศาสตร์นี้มากขึ้น ชื่อเสียงของสถาบันต่างๆก็อาจมีผลต่อการทำงานด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 5 นักแสดงจากการแสดงโขนพระราชทาน

ที่มา : <http://thaicatwalk.com/>

สิ่งที่ควรปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง/สิ่งที่ควรเพิ่มเติม/สิ่งที่ควรดำรงอยู่เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย

ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม รวมทั้งทัศนคติในการมองงานด้านนาฏศิลป์ไทยเกี่ยวกับความเชื่องช้า ล้าหลัง 'ไม่มีความน่าตื่นตึ่งน่าสนใจ' สิ่งที่คนส่วนใหญ่ต้องการให้มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการแสดงนาฏศิลป์ไทย คือ ให้มีรูปแบบการแสดงที่ความรวดเร็วกระชับมากขึ้น และต้องการเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำเทคนิคต่างๆ ความแปลกใหม่ และศิลปะสมัยใหม่เข้ามาผสมผสาน เพื่อคนยุคใหม่จะได้เข้าถึงและเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้ง่ายขึ้น ยอดผู้ออกแบบท่าเต้นจากอัลคาซาร์ คาบาเร่ต์โชว์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า “นาฏศิลป์ไทยแบบดั้งเดิม คนดูชาวต่างชาติจะไม่ค่อยเข้าใจและทำให้เกิดความน่าเบื่อ จึงต้องมีการประยุกต์รูปแบบการแสดงใหม่ โดยยังมีลักษณะของนาฏศิลป์ไทยอยู่ในการแสดง” จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ควรปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงของนาฏศิลป์ไทย ส่วนหนึ่งมาจากความต้องการของผู้ชมหรือลูกค้าที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยน้อย จึงทำให้ผู้จัดการแสดงต้องปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่าง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมได้อย่างเต็มที่ แต่มีอีกหนึ่งมุมมองเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงของนาฏศิลป์ไทยจาก วีร์ วีรวโรภาส ผู้อำนวยการโรงละครไทยอลังการว่า “นาฏศิลป์ไทยจะเปลี่ยนแปลงไปเองตามยุคสมัย โดยที่เราไม่ต้องพยายามจะเปลี่ยนแปลงมัน” จากคำพูดดังกล่าวเราอาจคิดได้ว่าการที่บริบทของสังคมไทยเปลี่ยนไป ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา แฟชั่น วัฒนธรรม ก็อาจเป็นตัวแปรที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงนาฏศิลป์อยู่แล้ว เช่น ในด้านเศรษฐกิจมีการขยายตัวทางการค้ามากขึ้น มีการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ อาจทำให้มีวัสดุแปลกๆใหม่ๆ เข้ามาและทำให้ผู้ผลิตเครื่องแต่งกายเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการใช้วัสดุนั้นเพื่อสร้างความสวยงามและบวกกับแฟชั่นการแต่งกายของการแสดงทางยุโรปที่กลายเป็นความแปลกใหม่ ทำให้ผู้ชมเกิดความตื่นตาตื่นใจเพิ่มมากขึ้น หรืออาจเป็นในเรื่องของการศึกษา ที่มีการเปิดกว้างรับองค์ความรู้จากตะวันตก หรือแม้แต่องค์ความรู้จากประเทศใกล้เคียงทั้งเกาหลี ญี่ปุ่น ก็อาจทำให้วัฒนธรรมและสังคมของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปที่ละนิดโดยที่เราไม่รู้ตัว และผลต่อความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไทย เพราะการที่นาฏศิลป์ไทยเกิดการเปลี่ยนแปลง ส่วนหนึ่งมาจากความคิด มุมมอง และทัศนคติของผู้สร้างสรรค์ผลงาน โดยสื่อความคิดของตนเองไปยังผู้ชมผ่านผลงานการแสดง และทำให้ผู้ชมซึมซับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปอย่างไม่รู้ตัว

หากพูดถึงสิ่งที่ควรเพิ่มเติมเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย หลายคนมองในมุมของการแสดงบนเวที เช่น แสง สี เสียง เทคนิคที่นำมาใช้เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ แต่ ชนิกา ตั้งจินตวิวัฒน์ ครูโรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม มีความคิดเห็นที่แตกต่างว่า “สิ่งที่ควรเพิ่มเติมเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย คือ การเพิ่มศักยภาพของผู้แสดงนาฏศิลป์ไม่ว่าจะเป็น นางรำ นักดนตรี เพิ่มศักยภาพในทึ้นนี้หมายถึง การนำความรู้พัฒนาไปสู่เด็กและเยาวชนมากขึ้น โดยทั่วไปเราจะเห็นว่าผู้ที่แสดงงานนาฏศิลป์ได้นั้นส่วนใหญ่มักเป็นผู้ใหญ่ หากจะเพิ่มเติมอยากเห็นเด็กไทยผู้มีใจรักนาฏศิลป์ไทยได้แสดงออกอย่างเต็มศักยภาพมากยิ่งขึ้น สิ่งที่ควรดำรงอยู่ต่อไปนั้น คือเอกลักษณ์ของความเป็นไทย เป็นนาฏศิลป์ไทยมีความเป็นวัฒนธรรมไทย ความอ่อนน้อมข้อย ประณีตและวิจิตรสวยงาม” จากความคิดเห็นดังกล่าว อาจเห็นได้ว่าคนบางกลุ่มมองว่านาฏศิลป์ไทยเป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ยาก โดยเฉพาะกลุ่มเด็กวัยรุ่นยุคใหม่ที่มีตัวเลือกทางวัฒนธรรมที่หลากหลายให้เลือกชม อาจมองว่าการแสดงนาฏศิลป์ไทยเข้าใจยาก อีกทั้งจารีตที่ปฏิบัติกันของผู้ที่อยู่ในแวดวงนาฏศิลป์ไทย ทำให้เด็กวัย

รุ่นมองว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ครูบาอาจารย์ แตกต่างจากการแสดงประเภทอื่น ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ลลิตา ธรรมจินดา ฝ่ายประสานงานรายการคุณพระช่วยที่กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า “ควรเพิ่มเติมศิลปะแบบใหม่เพื่อจะช่วยให้วัยรุ่นเข้าถึงนาฏศิลป์ไทยได้ง่ายขึ้น”

หากกล่าวถึงนาฏศิลป์ไทย อาจทำให้นึกถึงการรำรำ กระทบท่ารำที่งดงาม เครื่องแต่งกายที่มีความวิจิตรงดงาม ที่อยู่บนร่างกายของผู้แสดงตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า อีกทั้งทำนองดนตรีที่มีความไพเราะละเมียดละไมของตัวโน้ตที่สอดคล้องกับท่าทางกิริยาของผู้แสดง ทุกสิ่งทุกอย่างที่หลอมรวมออกมาเป็นนาฏศิลป์ไทยนั้น ได้ผ่านการสั่งสมองค์ความรู้มาหลายชั่วอายุคน ผ่านการลองผิดลองถูกนับครั้งไม่ถ้วน กว่าจะมาเป็นนาฏศิลป์ไทยที่มีเอกลักษณ์ให้คนไทยได้ภูมิใจอย่างทุกวันนี้ ทั้งหมดนี้คือสิ่งที่คนส่วนใหญ่คิดว่า การแสดงนาฏศิลป์ไทยควรจะดำรงไว้ซึ่งองค์ความรู้ที่คนรุ่นเก่าได้สั่งสมกันมาให้เป็นความภาคภูมิใจของคนในชาติต่อไป

สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมีผลกระทบต่อทัศนคติ ความคิด ความเชื่อของคนในยุคนี้ที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์ไทย ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปนาฏศิลป์ไทยจึงมีการปรับปรุงและพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ และในอนาคตนาฏศิลป์ก็อาจมีการปรับปรุงและพัฒนาตัวเอง เพื่อการดำรงอยู่ของนาฏศิลป์ไทยในแต่ละยุคสมัย แต่ก็ควรต้องรักษาความเป็นตัวตนของนาฏศิลป์ไทยเอาไว้ เช่น รูปแบบการแสดงบางอย่างหรือเครื่องแต่งกายยืนเครื่องพระนาง เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์ไทยให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา และตระหนักถึงวัฒนธรรมอันดีงามของศิลปะด้านนาฏศิลป์ไทยต่อไป

6. นาฏศิลป์ไทยควรเป็นอย่างไรในอนาคต

ในปัจจุบันนาฏศิลป์ไทยได้เข้ามามีบทบาทด้านการเรียนการสอนในโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น เป็นสาระหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ถึงแม้ว่าจะมีการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน แต่ยังไม่มีการสนับสนุนนาฏศิลป์ไทยอย่างจริงจัง เช่น การเปิดเวทีแข่งขันนาฏศิลป์ไทยในระดับต่างๆ ถือว่าเป็นการสร้างค่านิยม และปรับทัศนคติของเด็กไทยเกี่ยวกับการเรียนนาฏศิลป์ไทยได้เป็นอย่างดี การจัดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านนาฏศิลป์ไทยระดับประเทศ เพื่อให้เด็กได้ตระหนักและมองเห็นความสำคัญของวิชานาฏศิลป์เป็นต้น นาฏศิลป์ไทยอาจจะอยู่ได้ด้วยตนเองเนื่องจากมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น แต่หากไม่มีผู้สนับสนุน และคนไทยไม่ร่วมกันอนุรักษ์ นาฏศิลป์ไทยก็อาจจะค่อยเลือนหายไปตามกาลเวลา ดังที่ รัญญาภรณ์ กุลจิราภรณ์ ฐากร ครูโรงเรียนประจักษ์ ได้กล่าวไว้ว่า “นาฏศิลป์ไทยยังคงอยู่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงให้มันน่าสนใจมากขึ้น โดยการใส่เทคนิคต่างๆ ให้น่าสนใจ เชื่อว่าจะอยู่คู่คนไทยแน่นอนอย่างไรก็รักษารากเหง้าไว้ แต่ถ้าหน่วยงานไม่สืบทอดต่อ และคนไม่สนใจต่อไป ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงไป แต่ยังไงก็ยังคงอยู่แน่นอนเพราะมันคือเอกลักษณ์ของไทยชิ้นหนึ่งที่มีความสำคัญ มันต้องมีหน่วยงานมารองรับ และผลิตบุคคลออกมาเรื่อยๆ” เห็นได้ว่าการจะอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยนั้นไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง และไม่มีใครที่สามารถทำได้เพียงคนเดียว หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานรัฐบาล หน่วยงานเอกชน ชุมชน และบุคคลทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ วสิริณทร์ เจริญผล หัวหน้านักแสดงชาย และฝ่ายอุปการณการแสดง

ได้พูดถึงนาฏศิลป์ไทยในอนาคตไว้ว่า “ทุกคนในสังคมไทยควรร่วมมือกัน ช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูนาฏศิลป์ ไม่ใช่ภาระของใครคนใดคนหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง มิเช่นนั้น นาฏศิลป์ไทยจะเลือนหายไปจากสังคม”

นาฏศิลป์ไทยจะเป็นอย่างไรในอนาคต ไม่ใช่สิ่งที่ใครคนใดคนหนึ่งเป็นผู้กระทำหรือตัดสินใจ แต่การดำรงอยู่ของนาฏศิลป์ไทยในปัจจุบันและอนาคตนั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ การอนุรักษ์ศิลปะในท้องถิ่นของแต่ละชุมชน และความตระหนักถึงความสำคัญของนาฏศิลป์ไทยของคนในชาติ ที่เป็นผู้กระทำและตัดสินใจความเป็นไปของนาฏศิลป์ไทยในปัจจุบันและอนาคต

7. unสรุป

นาฏศิลป์ไทยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามความต้องการของผู้ชมในแต่ละยุคสมัย ซึ่งขึ้นอยู่กับกระแสสังคมในตอนนั้น บุคคลที่มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ไทยส่วนใหญ่จึงมีการปรับการแสดงให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น เช่น การนำเอานาฏศิลป์ตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทย เพื่อดึงดูดผู้ชมชาวต่างชาติให้เข้ามาชมการแสดง การนำเอาเทคนิคเรื่อง แสง สี เสียง เข้ามาสร้างความน่าสนใจให้กับฉาก ถือเป็นทางหนึ่งที่สามารถเพิ่มมูลค่าของการแสดงได้มากยิ่งขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งอาชีพที่มีความสำคัญในการรักษานาฏศิลป์ไทยให้คงอยู่ คือครูนาฏศิลป์ที่อยู่นอกสถานศึกษาและในสถานศึกษาต่างๆ โดยเฉพาะครูนาฏศิลป์ที่อยู่ในระบบการศึกษาต้องมีการปรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชานาฏศิลป์ไทยให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น มีการปรับรูปแบบเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเกิดการใฝ่รู้ด้วยตนเอง เช่น การให้นักเรียนชมการแสดงผ่านทางสื่อเทคโนโลยี การให้นักเรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติและคิดค้นการแสดงใหม่ๆโดยใช้พื้นฐานการแสดงของนาฏศิลป์ไทยเป็นหลักในการสร้างสรรค์ หรือแม้แต่การให้นักเรียนได้สะท้อนความต้องการของตนเองในการชมการแสดงนาฏศิลป์ไทยออกมา ก็อาจทำให้บุคคลที่อยู่ในวงการนาฏศิลป์ไทยได้มุมมองหรือความคิดใหม่ๆในการนำเสนอการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่แปลกใหม่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นการศึกษาไทยควรให้ความสำคัญกับรายวิชานาฏศิลป์ไทยให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เพราะแท้จริงแล้วนาฏศิลป์ไทยเป็นวิชาที่สามารถบูรณาการกับหลายๆวิชาได้ เช่น วิชาภาษาไทยในส่วนของวรรณคดีและภาษา วิชาสังคมในส่วนของประวัติศาสตร์ก็สามารถบูรณาการกับการแสดงละครประวัติศาสตร์ได้ อาทิ ละครเรื่องเลือดสุพรรณ ผู้ชนะสิบทิศ เป็นต้น ซึ่งการนำเอาละครหรือการแสดงเข้าไปบูรณาการกับรายวิชาต่างๆ สามารถทำให้นักเรียนมีความสนใจและจดจำสิ่งเนื้อหาที่อยู่ในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น หากระบบการศึกษาให้ความสำคัญกับรายวิชานาฏศิลป์ไทยเพิ่มขึ้น อาจทำให้อาจารย์นาฏศิลป์ไทยเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่สามารถช่วยอนุรักษ์และรักษาความเป็นนาฏศิลป์ไทยต่อไปได้ แต่นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ยึดอาชีพจากการแสดงนาฏศิลป์ไทยด้วยความรักและต้องการให้นาฏศิลป์ไทยคงอยู่คู่กับคนไทย ถึงแม้ว่าจะมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพในชีวิตประจำวัน นั่นคือนางรำแก่นบนตามสถานที่ต่างๆ ยังคงจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยและถ่ายทอดความรู้ที่ตนเองได้สั่งสมมาให้กับผู้ที่สนใจได้นำความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยไปใช้ในการสร้างอาชีพต่อไป ส่วนรายได้นั้นก็ขึ้นอยู่กับสถานที่และความเชื่อความศรัทธาของผู้คนที่เข้าไปยังสถานที่

นั้นๆด้วย อย่างไรก็ตามผู้ชมยังถือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญมากในดำรงอยู่ของนาฏศิลป์ไทย เพราะหากไม่มีผู้ชมแล้วคงไม่มีการจัดการแสดงเกิดขึ้น ซึ่งผู้ชมส่วนใหญ่ที่มาชมการแสดงย่อมมีทัศนคติที่ดีต่อการแสดงนาฏศิลป์ไทย และพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนและร่วมอนุรักษ์การแสดงนาฏศิลป์ไทยให้ดำรงอยู่ต่อไปในอนาคต จะเห็นได้ว่าคนส่วนหนึ่งในสังคมได้ร่วมมือกันทำให้นาฏศิลป์ไทยสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมยุคปัจจุบันที่มีการเปิดรับวัฒนธรรมที่หลากหลาย และสังคมแห่งอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา แต่หากนาฏศิลป์ไทยยังขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากหลายๆหน่วยงานที่สำคัญ ก็อาจทำให้คนในสังคมปัจจุบันขาดความตระหนักถึงคุณค่าของนาฏศิลป์ไทย ก็อาจทำให้นาฏศิลป์ไทยเลือนหายไปและหลงเหลือเพียงร่องรอยจากการบันทึกต่างๆเท่านั้น ในฐานะของคนไทยเราทุกคนควรมีส่วนช่วยในการดำรงอยู่ของนาฏศิลป์ไทยตามความสามารถและตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่และดีที่สุด เพื่อให้นาฏศิลป์ไทยสามารถดำรงอยู่และเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงความเป็นชาติไทยให้คนไทยได้ภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของตนสืบไป

8. บรรณานุกรม

- กองวิจัยตลาดแรงงาน. (2558). สถานการณ์การว่างงาน การเลิกจ้างและความต้องการแรงงาน. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2558, จาก http://lmi.doe.go.th/images/file/unemployment/unemployment_0958.pdf
- ชนิกา ตั้งจินตวิวัฒน์, ครูโรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม. สัมภาษณ์วันที่ 21 กันยายน 2558
- ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2558). การฟ้อนรำพื้นบ้านอีสาน. สืบค้นเมื่อ วันที่ 8 ตุลาคม 2558, จาก <http://www.isan.clubs.chula.ac.th/folkdance/index.php?transaction=kalsin08.php>
- ทิพชาดา ราชสมบัติ. (2557). นาฏศิลป์ไทยในสังคมปัจจุบัน. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558, จาก http://www.srivikorn.ac.th/srivikorn_forum/index.php?topic=1492.0
- ธีร์ ธีรวโรภาส, ผู้อำนวยการโรงละครไทยอลังการ. สัมภาษณ์วันที่ 27 กันยายน 2558
- พรพรรณ สุขเป็นแก้ว, ครูโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์. สัมภาษณ์วันที่ 23 กันยายน 2558
- พิมพ์พรรณ รุจิสุข, ผู้จัดการอพาร์ทเมนท์. สัมภาษณ์วันที่ 10 พฤษภาคม 2560
- ยอด, ผู้ออกแบบท่าเต้น อัลคาซาร์ คาบาเรต์โชว์. สัมภาษณ์วันที่ 19 กันยายน 2558
- รัตนพงศ์ ปลอดภัยระโทก, นักแสดง อัลคาซาร์ คาบาเรต์โชว์. สัมภาษณ์วันที่ 19 กันยายน 2558
- รัสรินทร์ ธนาวัดมนต์เดชาชนนท์, ครูโรงเรียนวัดพญาติการาม. สัมภาษณ์วันที่ 24 กันยายน 2558
- ลลิตา ธรรมจินดา, ประธานงานรายการคุณพระช่วย. สัมภาษณ์วันที่ 25 กันยายน 2558
- วรรณเพ็ญ สีนภพ, สมาชิกในคณะรำก๊บบนศาลหลักเมือง. สัมภาษณ์วันที่ 27 กันยายน 2558
- วัชรินทร์ เจริญผล, หัวหน้านักแสดงชายและฝ่ายอุปกรณ์การแสดง. สัมภาษณ์วันที่ 21 กันยายน 2558
- วิโรจน์ สมบุญณ์ผล, สมาชิกในคณะรำก๊บบนศาลหลักเมือง. สัมภาษณ์วันที่ 27 กันยายน 2558
- สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. (2553). การเปลี่ยนแปลงโลกของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาสู่ "ครูมืออาชีพ". สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2558, จาก http://hu.swu.ac.th/files/km/55/2_Changes_in_the_world21.pdf
- อารยา หนัดถึก, อดีตครูโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์. สัมภาษณ์วันที่ 23 กันยายน 2558